C/2024/6820

29.11.2024

PRIPOROČILO SVETA

z dne 21. oktobra 2024

o ekonomski, proračunski in strukturni politiki ter politiki zaposlovanja Cipra

(C/2024/6820)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 ([1]) in zlasti člena 3(3) Uredbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2011 o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij ([2]) ter zlasti člena 6(1) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta ([3]), s katero je bil vzpostavljen Mehanizem za okrevanje in odpornost (v nadaljnjem besedilu: Mehanizem), je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem državam članicam zagotavlja finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira Unija. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik Mehanizem pripomore k doseganju gospodarskega in socialnega okrevanja ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, zlasti tistih za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v Uniji ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.

(2) Cilj Uredbe (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta ([4]) (v nadaljnjem besedilu: uredba REPowerEU), ki je bila sprejeta 27. februarja 2023, je čim prej postopno odpraviti odvisnost Unije od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bi pripomoglo k doseganju energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe Unije z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energetsko učinkovitost. Ciper je v svoj

([1]) UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) UL L 306, 23.11.2011, str. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

nacionalni načrt za okrevanje in odpornost dodal novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje REPowerEU.

(3) Komisija je 16. marca 2023 objavila sporočilo z naslovom Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030, da bi prispevala k odločitvam o politikah in ustvarila okvirne pogoje za povečanje rasti. V sporočilu je opredeljenih devet dejavnikov konkurenčnosti, ki se medsebojno krepijo. Med temi dejavniki se dostop do zasebnega kapitala, raziskave in inovacije, izobraževanje in spretnosti ter delujoč enotni trg poudarjajo kot najpomembnejše prednostne naloge politike za reforme in naložbe za reševanje sedanjih izzivov glede produktivnosti ter za krepitev dolgoročne konkurenčnosti Unije in njenih držav članic. Komisija je 14. februarja 2024 objavila sporočilo z naslovom Letno poročilo o enotnem trgu in konkurenčnosti za leto 2024. V tem sporočilu so podrobno opisane konkurenčne prednosti in izzivi evropskega enotnega trga, pri čemer se spremlja letni razvoj glede na devet dejavnikov konkurenčnosti.

(4) Komisija je 21. novembra 2023 sprejela letni pregled trajnostne rasti za leto 2024, ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2024. Evropski svet je 22. marca 2024 potrdil prednostne naloge iz letnega pregleda trajnostne rasti za leto 2024 v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 21. novembra 2023 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2024, v katerem je Ciper opredelila kot eno od držav članic, ki so jih morda prizadela neravnotežja ali za katere obstaja tveganje, da bi jih ta prizadela, ter bo zanje treba opraviti poglobljeni pregled. Komisija je istega dne sprejela tudi mnenje o osnutku proračunskega načrta Cipra za leto 2024. Sprejela je tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024 z analizo izvajanja smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja ([5]) (v nadaljnjem besedilu: priporočilo o euroobmočju za leto 2024) sprejel 12. aprila 2024, skupno poročilo o zaposlovanju pa 11. marca 2024.

(5) 30. aprila 2024 je začel veljati novi okvir ekonomskega upravljanja Unije. Okvir vključuje novo Uredbo (EU) 2024/1263 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru, spremenjeno Uredbo Sveta (ES) št. 1467/97 ([6]) o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in spremenjeno Direktivo Sveta 2011/85/EU ([7]) o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic. Cilj novega okvira ekonomskega upravljanja je z reformami in naložbami spodbujati zdrave in vzdržne javne finance, trajnostno in vključujočo rast ter odpornost in preprečiti čezmerni javnofinančni primanjkljaj. Novi okvir ekonomskega upravljanja tudi spodbuja nacionalno odgovornost in je usmerjen bolj srednjeročno, hkrati pa je izvrševanje učinkovitejše in doslednejše. Vsaka država članica mora Svetu in Komisiji predložiti nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt. Nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt vsebuje fiskalne, reformne in naložbene zaveze države članice in zajema obdobje štirih ali petih let, odvisno od rednega trajanja zakonodajnega obdobja v zadevni državi članici. Pot gibanja očiščenih odhodkov ([8]) v nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih mora biti skladna z zahtevami iz Uredbe (EU) 2024/1263, vključno z zahtevami, da se začne dolg sektorja država najpozneje do konca prilagoditvenega obdobja dovolj verjetno zmanjševati ali se še naprej zmanjšuje ali pa ostane na preudarni ravni pod 60 % bruto domačega proizvoda (BDP) ter da se primanjkljaj sektorja država srednjeročno zmanjša pod referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe in/ali ohranja pod to vrednostjo. Kadar se država članica zaveže ustreznemu sklopu reform in naložb v skladu z merili iz Uredbe (EU) 2024/1263, se lahko prilagoditveno obdobje podaljša za največ tri leta. V podporo pripravi teh nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtov je Komisija 21. junija 2024 objavila smernice o informacijah, ki jih morajo zagotoviti države članice v svojih nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih in letnih poročilih o napredku. Komisija je v skladu s členoma 5 in 36 Uredbe (EU) 2024/1263 državam članicam posredovala referenčne smeri in tehnične informacije, kjer je bilo to ustrezno. Države članice morajo svoje srednjeročne fiskalno-strukturne načrte predložiti do 20. septembra 2024, razen če se država članica in Komisija dogovorita o razumnem podaljšanju tega roka. Države

([5]) Priporočilo Sveta z dne 12. aprila 2024 o ekonomski politiki euroobmočja (UL C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Uredba Sveta (ES) št. 1467/97 z dne 7. julija 1997 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (UL L 209, 2.8.1997, str. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Direktiva Sveta 2011/85/EU z dne 8. novembra 2011 o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (UL L 306, 23.11.2011, str. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Očiščeni odhodki, kot so opredeljeni v členu 2, točka (2), Uredbe (EU) 2024/1263: Očiščeni odhodki pomenijo javnofinančne odhodke brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

članice lahko v skladu z nacionalnim pravnim okvirom o osnutku svojih srednjeročnih načrtov razpravljajo z nacionalnimi parlamenti, neodvisne fiskalne institucije lahko prosijo, da izdajo mnenje, ter se lahko posvetujejo s socialnimi partnerji in drugimi nacionalnimi deležniki.

(6) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2024 nadalje razvija v skladu z izvajanjem Mehanizma. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj prispevajo k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v zadnjih letih. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020, 2022 in 2023 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, ki so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Ciper je 17. maja 2021 Komisiji predložil nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Komisija je na podlagi člena 19 Uredbe (EU) 2021/241 in v skladu s smernicami za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 28. julija 2021 sprejel Izvedbeni sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Ciper ([9]), ki je bil spremenjen 8. decembra 2023 na podlagi člena 18(2) Uredbe (EU) 2021/241 zaradi posodobitve najvišjega finančnega prispevka za nepovratno finančno podporo in vključitve poglavja REPowerEU ([10]). Izplačilo obrokov je pogojeno s sprejetjem sklepa Komisije v skladu s členom 24(5) Uredbe (EU) 2021/241, ki ugotavlja, da je Ciper zadovoljivo izpolnil ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Zadovoljiva izpolnitev temelji na predpostavki, da doseženi predhodni mejniki in cilji niso bili izničeni.

(8) Ciper je 30. aprila 2024 predložil nacionalni reformni program za leto 2024 in program stabilnosti za leto 2024 v skladu s členom 4(1) Uredbe (ES) št. 1466/97 ([11]). V skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241 nacionalni reformni program za leto 2024 odraža tudi polletno poročanje Cipra o napredku pri uresničevanju načrta za okrevanje in odpornost.

(9) Komisija je 19. junija 2024 objavila poročilo o državi za Ciper za leto 2024. V njem je ocenila napredek Cipra pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2023, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost na Cipru. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, kot tudi novimi in nastajajočimi izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Cipra pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev Unije glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine ter ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov.

(10) Komisija je za Ciper opravila poglobljeni pregled v skladu s členom 5 Uredbe (EU) št. 1176/2011. Glavne ugotovitve ocene makroekonomskih ranljivosti za Ciper, ki so jo pripravile službe Komisije za namene navedene uredbe, so bile objavljene marca 2024. Komisija je 19. junija 2024 ugotovila, da na Cipru obstajajo makroekonomska neravnotežja. Ciper se zlasti sooča z ranljivostmi, povezanimi z zasebnim, javnim in zunanjim dolgom. Te ranljivosti so se na splošno zmanjšale, vendar ostajajo pomembne, medtem ko se je velik primanjkljaj na tekočem računu še povečal. Delež dolga gospodinjstev in nefinančnih družb v BDP se je še naprej zmanjševal, a ostaja visok. Vendar je dolg podjetij in zunanji dolg napihnjen zaradi dolga subjektov za posebne namene, kar pomeni omejena tveganja za domače gospodarstvo. Velik obseg nedonosnih posojil v bankah se je v zadnjih letih, tudi v letu 2023, znatno zmanjšal, z reševanjem nedonosnih posojil s strani podjetij, ki odkupujejo posojila, pa naj bi se podprlo nadaljnje zmanjšanje zasebnega dolga. Kljub temu bodo zaostreni pogoji financiranja verjetno povečali pritisk na močno zadolžena gospodinjstva in podjetja. Delež javnega dolga v BDP se hitro zmanjšuje, Ciper pa naj bi v letih 2024 in 2025 ohranil proračunske presežke, kar bo spodbudilo nadaljnje zmanjševanje deleža dolga. Veliki primanjkljaj na tekočem računu se je v letu 2023 še povečal, predvsem zaradi nadaljnjega močnega domačega povpraševanja in repatriacije dobičkov. Pričakuje se, da bo v letih 2024 in 2025 ostal velik. Zelo negativno neto stanje mednarodnih naložb se v letu 2023 ni izboljšalo in naj bi se poslabšalo, če se stanje na tekočem računu ne bo znatno izboljšalo. V odpravo ugotovljenih ranljivosti so bila vložena obsežna prizadevanja politik. Polno in pravočasno izvajanje načrta

([9]) ST 10686/21 INIT in ST 10686/21 ADD 1.

([10]) Izvedbeni sklep Sveta z dne 8. decembra 2023 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 28. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Ciper (ST 15571/23 INIT in ST 15571/23 ADD 1).

([11]) Uredba Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik (UL L 209, 2.8.1997, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

za okrevanje in odpornost ter nadaljnji ukrepi naj bi pomagali razširiti izvoz in ublažili preveliko odvisnost od uvoza nafte.

(11) Na podlagi podatkov, ki jih je potrdil Eurostat, se je presežek sektorja država na Cipru povečal z 2,7 % BDP v letu 2022 na 3,1 % v letu 2023, dolg sektorja država pa se je zmanjšal s 85,6 % BDP konec leta 2022 na 77,3 % konec leta 2023.

(12) Svet je 12. julija 2022 Cipru priporočil ([12]), naj ukrepa tako, da v letu 2023 zagotovi, da bo rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnanostjo fiskalne politike ([13]), ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Obenem mu je priporočil, naj trenutno porabo prilagodi spreminjajočim se razmeram. Priporočil mu je tudi, naj razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, ob upoštevanju pobude REPowerEU, med drugim tudi z uporabo Mehanizma in drugih skladov Unije. Po ocenah Komisije je bila fiskalna naravnanost ([14]) v letu 2023 v razmerah visoke inflacije ekspanzivna in je znašala 1 % BDP. Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) v letu 2023 je imela pretežno nevtralen učinek na fiskalno naravnanost v višini 0,2 % BDP. To vključuje za 0,1 % BDP nižje stroške ciljno usmerjenih izrednih podpornih ukrepov za gospodinjstva in podjetja, ki so najbolj ranljiva za zvišanje cen energije, ter za 0,2 % BDP višje stroške zagotavljanja začasne zaščite razseljenim osebam iz Ukrajine. Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov leta 2023 je bila v skladu s priporočilom Sveta z dne 12. julija 2022. Odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz Mehanizma in drugimi skladi Unije, so v letu 2023 znašali 1,3 % BDP. Nacionalno financirane naložbe so v letu 2023 znašale 3,2 % BDP, kar pomeni povečanje za 1,3 odstotne točke na letni ravni v primerjavi z letom 2022. Ciper je dodatne naložbe financiral iz Mehanizma in drugih skladov Unije. Financiral je javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, kot so namestitev toplotnoizolacijskih in fotovoltaičnih sistemov v javnih stavbah, energetska prenova številnih mestnih in podeželskih gasilskih postaj, nadgradnja zmogljivosti ustreznih ciprskih organov za obvladovanje požarne nevarnosti in okrepitev zaščite pred tveganji, s katerimi se soočajo državljani, infrastruktura in gozdovi, digitalizacija ključnih delovnih postopkov v številnih ministrstvih in službah osrednje vlade ter razširitev okolja za elektronske vloge za izdajo dovoljenj za prostorsko načrtovanje in gradnjo. Te javne naložbe se delno financirajo iz Mehanizma in drugih skladov Unije.

(13) Makroekonomski scenarij, na katerem temeljijo proračunske projekcije, v programu stabilnosti za leto 2024 predvideva realno rast BDP v višini 2,9 % v letu 2024 in 3,1 % v letu 2025, inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin (HICP), pa naj bi v letu 2024 znašala 2,5 % in v letu 2025 2,0 %. Presežek sektorja država naj bi se v letu 2024 zmanjšal na 2,9 % BDP in v letu 2025 na 2,8 % BDP, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 zmanjšal na 70,6 %, do konca leta 2025 pa na 65,5 %. Po letu 2025 naj bi se presežek sektorja država zmanjšal, in sicer na 2,6 % BDP v letu 2026 in na 2,1 % BDP v letu 2027. Za saldo sektorja država se tako načrtuje, da bo v obdobju, ki ga zajema program, ostal pod referenčno vrednostjo 3 % BDP iz Pogodbe. Po letu 2025 naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP zmanjšal, in sicer na 59,2 % v letu 2026 in na 54,2 % BDP v letu 2027.

(14) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi realni BDP zrasel za 2,8 % v letu 2024 in za 2,9 % v letu 2025, inflacija, merjena s HICP, pa naj bi znašala 2,4 % v letu 2024 in 2,1 % v letu 2025.

(15) V pomladanski napovedi Komisije 2024 je predviden javnofinančni presežek v višini 2,9 % BDP v letu 2024, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 zmanjšal na 70,6 %. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost v letu 2024 nevtralna, znašala naj bi 0,0 % BDP.

([12]) Priporočilo Sveta z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Cipra za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Cipra za leto 2022 (UL C 334, 1.9.2022, str. 104).

([13]) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 je srednjeročna rast potencialnega proizvoda Cipra v letu 2023, ki se uporablja za merjenje fiskalne naravnanosti, na podlagi 10-letne povprečne realne stopnje potencialne rasti in deflatorja BDP za leto 2023 nominalno ocenjena na 8,5 %.

([14]) Fiskalna naravnanost je opredeljena kot merilo spremembe osnovnega proračunskega položaja sektorja država na letni ravni. Cilj te naravnanosti je oceniti gospodarsko spodbudo, ki izhaja iz fiskalnih politik, tako tistih, ki se financirajo na nacionalni ravni, kot tistih, ki se financirajo iz proračuna Unije. Fiskalna naravnanost se meri kot razlika med (i) srednjeročno potencialno rastjo in (ii) spremembo primarnih odhodkov brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov (in brez začasnih izrednih ukrepov, povezanih s krizo zaradi COVID-19), vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru Mehanizma in drugih skladov Unije.

(16) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma v letu 2024 financirali odhodki v višini 0,7 % BDP v primerjavi z 0,3 % BDP v letu 2023. Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma, bodo omogočili visokokakovostne naložbe in reforme za povečanje produktivnosti brez neposrednega učinka na saldo ali dolg sektorja država na Cipru. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se s posojili iz Mehanizma v letu 2024 financirali odhodki v višini 0,2 % BDP v primerjavi z 0,0 % BDP v letu 2023.

(17) Svet je 14. julija 2023 Cipru priporočil ([15]), naj v letu 2024 ohrani trden fiskalni položaj. Države članice so bile pozvane, naj pri izvrševanju svojih proračunov za leto 2023 in pripravi osnutkov proračunskih načrtov za leto 2024 upoštevajo, da bo Komisija na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 Svetu predlagala začetek postopkov v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi strukturni saldo Cipra v letu 2024 znašal 2,1 % BDP v primerjavi z 1,8 % v letu 2023, kar pomeni, da naj bi bil nad srednjeročnim proračunskim ciljem države, tj. strukturnim saldom v višini 0 % BDP. To je skladno s priporočilom Sveta.

(18) Poleg tega je Svet Cipru priporočil, naj ukrepa tako, da v letih 2023 in 2024 čim prej postopoma odpravi veljavne izredne energetske podporne ukrepe. Svet je Cipru nadalje priporočil, naj, če bodo zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni novi ali nadaljnji podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z energijo. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 so neto proračunski stroški ([16]) izrednih energetskih podpornih ukrepov ocenjeni na 0,4 % BDP v letu 2023, v letu 2024 pa naj bi znašali 0,3 % ter v letu 2025 0,0 %. Konkretno, marca 2024 so nehale veljati nižje trošarine na naftne proizvode in predvideva se, da bodo subvencije za račune za električno energijo v letu 2024 ostale v veljavi, pri čemer naj bi bile tekom leta postopno odpravljene. Izredni energetski podporni ukrepi naj v letih 2023 in 2024 ne bi bili čimprej postopoma odpravljeni. Pri tem obstaja tveganje, da to ne bo skladno s priporočilom Sveta. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 so proračunski stroški izrednih energetskih podpornih ukrepov, namenjenih zaščiti ranljivih gospodinjstev in podjetij, ocenjeni na 0,0 % BDP v letu 2024 (tudi v letu 2023 so znašali 0,0 %).

(19) Svet je Cipru poleg tega priporočil, naj ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz Mehanizma in drugih skladov Unije, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi nacionalno financirane javne naložbe ostale na splošno stabilne pri 3,1 % BDP v letu 2024 v primerjavi s 3,2 % BDP v letu 2023. To je skladno s priporočilom Sveta. Poleg tega naj bi javnofinančni odhodki, ki se financirajo s prihodki iz skladov Unije, vključno z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma, v letu 2024 ostali stabilni pri 1,3 % BDP. Razlog za to je večja poraba, financirana z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma, po zmanjšanju drugih nepovratnih sredstev Unije po koncu programskega obdobja 2014–2020 za strukturne sklade Unije, za katere so bila sredstva na voljo do leta 2023.

(20) Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, in ob predpostavki nespremenjene politike pomladanska napoved Komisije 2024 v letu 2025 predvideva javnofinančni presežek v višini 2,9 % BDP. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se do konca leta 2025 zmanjšal na 65,4 %. Preudarna fiskalna politika bi morala prispevati tudi h krepitvi zunanjega položaja.

(21) Načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k navedeni uredbi vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Te reforme in naložbe naj bi prispevale k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za državo. Glede na kratek časovni okvir je hitro nadaljevanje učinkovitega izvajanja načrta reform in naložb, vključno s poglavjem REPowerEU, bistveno, da bi Ciper z zelenim in digitalnim prehodom ter ob hkratnem zagotavljanju socialne pravičnosti povečal svojo dolgoročno konkurenčnost. Za izpolnitev zavez iz načrta za okrevanje in odpornost do avgusta 2026 je bistveno, da Ciper nadaljuje izvajanje reform in pospeši naložbe, tako da odpravi zadevne izzive, hkrati pa zagotovi močno upravno zmogljivost.

([15]) Priporočilo Sveta z dne 14. julija 2023 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Cipra za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Cipra za leto 2023 (UL C 312, 1.9.2023, str. 116).

([16]) Številka predstavlja raven letnih proračunskih stroškov navedenih ukrepov, vključno s prihodki in odhodki ter, kadar je ustrezno, brez prihodkov od davkov na nepričakovane dobičke dobaviteljev energije.

(22) Ciper mora v skladu s členom 18 Uredbe (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta ([17]) v okviru vmesnega pregleda programov kohezijske politike do marca 2025 pregledati vsak program, ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad plus (ESS+), Kohezijski sklad in Sklad za pravični prehod (SPP), pri čemer mora med drugim upoštevati izzive, opredeljene v ustreznih priporočilih za državo, sprejetih v letu 2024, ter svoj nacionalni energetski in podnebni načrt. Ta pregled je podlaga za dokončno dodelitev sredstev Unije, vključenih v vsak program. Ciper je sicer dosegel napredek pri izvajanju programov kohezijske politike in evropskega stebra socialnih pravic, vendar izzivi ostajajo, med mestnimi in nemestnimi območji pa še vedno obstajajo socialno-ekonomske razlike. Pospešitev izvajanja programov kohezijske politike je ključnega pomena. Poleg tega je pomembno zagotoviti upravno zmogljivost lokalnih upravnih organov v pričakovanju ciprske zakonodajne reforme lokalne uprave, ki je načrtovana za 1. julij 2024. Prednostne naloge, dogovorjene v programu „Thalia“ v sklopu kohezijske politike, so še vedno relevantne. Ključnega pomena za doseganje zelenega prehoda sta povečanje uporabe energije iz obnovljivih virov in rešitev za shranjevanje ter izboljšanje energetske učinkovitosti in mestnega prometa. Za uskladitev z Direktivo Sveta 91/271/EGS ([18]) je treba izboljšati upravljanje voda, zlasti čiščenje odpadnih voda. Napredek v smeri krožnega gospodarstva na področju ravnanja z odpadki ostaja ključnega pomena ter zahteva izboljšave na področju recikliranja in zmanjšanja količine odpadkov. Še naprej bi bilo treba izvajati naložbe v aktivacijo ranljivih skupin na trgu dela in njihovo socialno vključevanje. Še vedno je pomembno udejanjanje individualnih učnih računov in evropskega jamstva za otroke. Poleg tega so naložbe v kakovostne in cenovno dostopne storitve dolgotrajne oskrbe in socialna stanovanja še vedno ena od prednostnih nalog. Prav tako bi si bilo treba še naprej prizadevati za odpravo energetske revščine in razvoj socialne ekonomije. V okviru vmesnega pregleda programa „Thalia“ v sklopu kohezijske politike je treba dodatno pozornost nameniti vse bolj nujnim potrebam v zvezi s preprečevanjem tveganj, povezanih s podnebnimi spremembami, in pripravljenostjo nanje. Ciper bi lahko uporabil tudi platformo za strateške tehnologije za Evropo, vzpostavljeno z Uredbo (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta ([19]), da bi podprl svoj energetski prehod s pomočjo čistih in z viri gospodarnih tehnologij, vključno z neto ničelnimi tehnologijami.

(23) Poleg gospodarskih in socialnih izzivov, obravnavanih z načrtom za okrevanje in odpornost ter drugimi skladi Unije, se Ciper sooča z več dodatnimi izzivi, povezanimi z upravljanjem podjetij v državni lasti, rezultati izobraževanja in neskladjem med ponudbo spretnosti ter povpraševanjem po njih, uvajanjem obnovljivih virov energije, širitvijo in nadgradnjo elektroenergetskega omrežja ter prilagajanjem podnebnim spremembam.

(24) Dobro delujoče in konkurenčno poslovno okolje je ključnega pomena za gospodarsko učinkovitost in rast. V zvezi s tem upravljanje podjetij v državni lasti na Cipru ni v celoti v skladu z mednarodnimi standardi. V zadnjih letih so bili uvedeni nekateri ukrepi politike za izboljšanje finančnega nadzora javnih subjektov, vendar odsotnost popolne evidence in obveznosti rednega poročanja omejuje učinkovito spremljanje uspešnosti in načrtovanje podjetij v državni lasti. Poleg tega so pomembni vidiki praks korporativnega upravljanja, kot so imenovanje upravnih odborov na podlagi dosežkov, politika lastništva, upravljanje na podlagi uspešnosti, preglednost in odgovornost za finančno uspešnost, še vedno nezadostni. Glede na navedeno obstajajo pomisleki glede kakovosti in cen storitev v sektorjih, v katerih prevladujejo podjetja v državni lasti, kot je sektor električne energije.

(25) Zelo šibki rezultati Cipra v Programu mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) za leto 2022 kažejo, da je poduspešnost na področju temeljnih spretnosti (tj. pismenosti, matematične pismenosti in znanja na področju naravoslovja) velik izziv. Kljub ustreznim formalnim kvalifikacijam pedagoškega osebja je stalno usposabljanje učiteljev, vključno z metodami poučevanja in učnimi metodami, ki temeljijo na kompetencah, nezadostno. Leta 2021 večina kandidatov za učitelje ni opravila izpita, potrebnega za imenovanje. Izobraževalni sistem ni zadostno ocenil izobraževalnih virov in jih dovolj prilagodil potrebam učencev, kar je nujno za razvoj ključnih kompetenc. Na trgu dela vse bolj prevladujejo neskladja med ponudbo spretnosti ter povpraševanjem po njih, medtem ko je udeležba v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja še vedno precej nižja od povprečja Unije. Nizka stopnja udeležbe v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja je povezana z omejitvami zmogljivosti in privlačnosti programov, saj je večina šol za poklicno izobraževanje in usposabljanje v mestnih območjih, zaradi česar se učenci, ki živijo na podeželju, težko vpišejo, pri tem pa bi se večina učencev bistveno raje vključila

([17]) Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (UL L 231, 30.6.2021, str. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([18]) Direktiva Sveta 91/271/EGS z dne 21. maja 1991 o čiščenju komunalne odpadne vode (UL L 135, 30.5.1991, str. 40, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1991/271/oj).

([19]) Uredba (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. februarja 2024 o vzpostavitvi platforme za strateške tehnologije za Evropo (platforma STEP) in spremembi Direktive 2003/87/ES ter uredb (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 in (EU) 2021/241 (UL L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

v terciarno izobraževanje. Izobraževanje odraslih ima omejen potencial za izboljšanje tega položaja, saj je delež odraslih, starih 25–64 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih udeležili izobraževanja, leta 2022 znašal 28,3 % (v primerjavi z 39,5 % v Uniji). To je znatno manj kot 44,8 % v letu 2016 in krni potencial Cipra za izboljšanje svoje gospodarske konkurenčnosti.

(26) Kljub znatnim ukrepom, sprejetim za pospešitev uvajanja obnovljivih virov energije, so še vedno prisotni veliki izzivi. Leta 2022 je bilo le 17 % električne energije na Cipru proizvedene iz obnovljivih virov. To je še vedno precej pod ciljem 31,5-odstotne proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov do leta 2030, ki ga je Ciper navedel v osnutku svojega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta. Ciper zaradi odvisnosti od naftnih proizvodov, ki jih v celoti uvaža in ki pokrivajo več kot 80 % njegovih potreb po energiji, je še vedno izpostavljen nihanjem svetovnih cen energije. Še vedno obstajajo precejšnji izzivi pri nadgradnji in razširitvi obstoječega elektroenergetskega omrežja, da bi se prilagodilo uvajanju obnovljivih virov energije. Ciper se spopada z znatnimi ovirami pri kratkoročni zmogljivosti elektroenergetskega omrežja za prilagoditev okrepitvi obnovljivih virov energije, zaradi česar redno prihaja do pomanjkanja električne energije. Ta pojav je očiten ob vpogledu v uradne podatke ciprskega regulativnega organa za energijo. Ciprski elektroenergetski sistem je imel do konca novembra 2023 skupaj za 782,57 MW delujočih obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, vključno s 157,50 MW vetrne energije, 625,93 MW fotovoltaike in 9,15 MW biomase. Hkrati je regulativni organ za energijo odobril gradbena dovoljenja za projekte na področju energije iz obnovljivih virov za skupaj 2 383 MW. Krovna strategija za shranjevanje energije bi lahko povečala prožnost in stabilnost oskrbe ter znižala stroške večanja in manjšanja proizvodnje v konvencionalnih elektrarnah.

(27) Ciper se pri prizadevanjih za obravnavanje odpornosti proti podnebnim spremembam sooča z več izzivi, kot sta šibek institucionalni okvir za prilagajanje podnebnim spremembam in pomanjkanje praks na področju trajnostnega gospodarjenja z vodo zaradi podpore odpornemu kmetijstvu. Ranljivost države za podnebne spremembe je izrazita, njene nacionalne politike in ukrepi za prilagajanje pa niso dovolj razviti. Ciper trpi za posledicami nizke ravni padavin in visokih temperatur, kar prispeva k najvišji ravni vodnega stresa v Uniji. Čeprav ima ciprski kmetijski sektor koristi od namakalnih sistemov, ki vedno bolj učinkovito porabljajo vodo, ima še vedno najvišjo stopnjo porabe vode zaradi znatne izgube vodnih virov v nezadostnih distribucijskih in skladiščnih omrežjih. Poleg tega se ciprski kmetijski sektor že spopada z učinki podnebnih sprememb, vključno z degradacijo tal in dezertifikacijo, kar zmanjšuje kmetijski donos. Ključnega pomena so učinkovito gospodarjenje z vodo in shranjevanje vode ter uvajanje poljščin, ki so gospodarne z vodo. Razmere dodatno poslabšuje antropogeni pritisk na habitate in ekosisteme, zlasti v obalnem pasu. Sedanji pristop države k prilagajanju podnebnim spremembam ostaja večinoma nezavezujoč. Zato je treba izboljšati institucionalne ureditve za krepitev odpornosti proti podnebnim spremembam in dolgoročne konkurenčnosti.

(28) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet leta 2024 priporočil, naj države članice euroobmočja sprejmejo ukrepe, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da bi izvedle priporočilo o euroobmočju za leto 2024. Kar zadeva Ciper, priporočila 1, 2, 3 in 4 prispevajo k izvajanju prvega, drugega, tretjega in četrtega priporočila iz priporočila o euroobmočju za leto 2024.

(29) Ob upoštevanju poglobljenega pregleda Komisije in njene ugotovitve o obstoju neravnotežij so priporočila v skladu s členom 6 Uredbe (EU) št. 1176/2011 izražena v priporočilu 1. Politike iz priporočila 1 prispevajo k obravnavanju ranljivosti, povezanih z javnim in zunanjim dolgom. Politike iz priporočila 4 prispevajo k obravnavanju priporočila 1, saj zmanjšujejo povpraševanje po uvozu energije in s tem prispevajo h krepitvi zunanjega salda. Priporočilo 1 prispeva k odpravljanju neravnotežij in izvajanju priporočila o euroobmočju za leto 2024 v skladu z uvodno izjavo 28 –

PRIPOROČA, da Ciper v letih 2024 in 2025 ukrepa tako, da:

1. pravočasno predloži srednjeročni fiskalno-strukturni načrt; v skladu z zahtevami reformiranega Pakta za stabilnost in rast omeji rast očiščenih odhodkov ([20]) v letu 2025 na stopnjo, ki bo med drugim skladna z verjetnim zmanjševanjem dolga sektorja država v srednjeročnem obdobju in spoštovanjem referenčne vrednosti 3 % BDP iz Pogodbe;

([20]) V skladu s členom 2(2) Uredbe (EU) 2024/1263 „očiščeni odhodki“ pomenijo javnofinančne odhodke brez odhodkov za obresti, diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

2. okrepi upravno zmogljivost za upravljanje načrta za okrevanje in odpornost, pospeši naložbe in ohrani zagon pri izvajanju reform; obravnava zadevne izzive, da bi omogočil nadaljnje hitro in učinkovito izvajanje načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, ter zagotovi dokončanje reform in naložb do avgusta 2026; pospeši izvajanje programov kohezijske politike; se v okviru vmesnega pregleda teh programov še naprej osredotoča na dogovorjene prednostne naloge in sprejme ukrepe za boljše obravnavanje potreb na področju preprečevanja tveganj, povezanih s podnebnimi spremembami, in pripravljenosti nanje, pri čemer upošteva priložnosti, ki jih ponuja pobuda za platformo za strateške tehnologije za Evropo za izboljšanje konkurenčnosti;

3. okrepi konkurenčnost gospodarstva s pospešitvijo prizadevanj za izboljšanje upravljanja podjetij v državni lasti v skladu z mednarodnimi standardi ter nadaljnjim izboljšanjem ravni spretnosti ter rezultatov izobraževanja; okrepi stalno usposabljanje učiteljev ter odpravi neravnovesja med ponudbo delovne sile in povpraševanjem po njej z nadaljnjim povečanjem zmogljivosti in privlačnosti programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter spodbujanjem izobraževanja odraslih;

4. nadgradi in razširi elektroenergetsko omrežje in zmogljivosti za shranjevanje energije, da se vključi vse večji delež obnovljivih virov energije; izboljša izvajanje ukrepov za prilagajanje podnebnim spremembam z osredotočanjem na spodbujanje institucionalnega okvira za prilagajanje podnebnim spremembam in izvajanje praks trajnostnega gospodarjenja z vodo v kmetijstvu.

V Luxembourgu, 21. oktobra 2024

Za Svet

predsednik

NAGY I.